

Den konservativa vägen

Efter framgångar för de konservativa i de svenska respektive de norska valen finns det inte något tvivel längre. Vi upplever en konservativ våg inom europeisk partipolitik, så tillvida nämligen att de konservativa regimerna i den europeiska demokratis kärnländer Frankrike och England vid sin sida fått se konservativa framryckningar av unik karaktär i två av den nordiska parlamentarismens fästen, Sverige och Norge. Många sakkunniga iakttagare tror också att när nu krisen i Danmark lett till nyval kan man räkna med att de konservativa hävdar sig mycket väl också där.

Ser man på den aktuella europeiska situationen i dess helhet är det vidare tydligt att de socialistiska partierna stagnerat eller befinner sig på tillbakagång i de flesta europeiska länder. Där de fortfarande härskar, tex i Västtyskland, är det mindre fråga om en socialistisk regim än ett välfärdspragmatiskt styre av nära nog svensk folkhemsmodell. Den tyska socialdemokratins program är ju inte i egentlig mening socialistiskt; det är också bra litet av genuint socialistiska idéer som kommit till praktiska uttryck i västtysk reformpolitik under förbundskansler Helmut Schmidts ledning. Förklaringen är förmodligen att västtyskarna – lika litet som svenskarna – vill ha några socialistiska experiment; den kalle realpolitikern Schmidt inser detta och inriktar sin politik därefter.

Det stora experimentet i europeisk inrikespolitik görs nu i stället i England, där Margaret Thatcher med föredömlig kraft och civilkurage genomdriver just det konservativa reformprogram, som de konservativa i så gott som hela Europa alltsedan 1950-

talet velat, men inte fått, eller understundom inte vågat pröva. Grundtankarna i detta program är två: den värsta olyckan i ett modernt industrisamhälle är inflationen, som först och främst måste besegras, och detta kan ske genom mobilisering av individens krafter i ett expansivt system byggt på den sociala marknadshushållningens principer. Till dessa principer hör frihet, social rättvisa och en stabiliserande lönepolitik.

I förstone ter sig ett sådant program avskräckande för anhängare av socialpolitiska framsteg. Det innebär anpassning av lönerna efter produktionsnivån och kraftiga stimulanser av arbete och sparande med skattepolitiken som medel. En nedskärning av de offentliga utgifterna ingår i programmet. Detta är den enda vägen; det finns "ingen udenom". Förmodligen är detta faktum en del av förklaringen till den konservativa vägen. Väljarna har kanske äntligen börjat inse att de socialdemokratiska regimernas ständiga misslyckanden, när de försökt föra en socialistisk politik, helt enkelt beror på att sådan politik är felaktig.

Denna hypotes ter sig än mer sannolik om man ser den i ett historiskt perspektiv. De socialistiska rörelserna i Västeuropa har alla haft starkt stöd av det ideologiska klimatet efter två världskrig. Redan efter det första världskriget visade det sig att socialismen kom i medvind genom att den krävde en revolutionär omvärdering av alla samhällsinstitutioner; de skulle samt och synnerligen anpassas till de marxistiska utvecklingsidealen. Därmed fick marxismen en prägel av radikal, till roten gående omprövning av samhället. Det radikala förväxlades emeller-

tid med det förutsättningslösa och det doktrinära bildstormandet med fritt skapande.

Det skenbara kravet på förutsättningslös omprövning av samhällsinstitutionerna tilltalade starkt stora grupper av intellektuella, för vilka världskriget framstod som de tidigare dominerande konservativa och liberala idévärldarnas totala och definitiva bankrutt. Dessa grupper uppfattade inte att socialismen varken i konventionell marxistisk tappning eller i marxistisk-leninistisk version syftade till förutsättningslösa experiment. Tvärtom var de socialistiska rörelserna lika starkt bundna till det marxistiska utvecklingsevangeliet och dess konsekvenser för samhällsinstitutionerna som någonsin en frikyrka till sin speciella tolkning av nådens ordning. De unga intellektuella trodde sig i socialismens tecken marschera mot en ny dag och mot nya horisonter; i verkligheten föstes de in i fållor, där det var förbjudet att se åt annat än ett håll.

Det tillhör historiens än så länge oförklarade paradoxer att de marxistiska partierna så snabbt skulle bli så starka igen efter det andra världskriget. Man kunde tro att deras oförmåga att under mellankrigstiden bygga ett ekonomiskt starkt Europa – den historiska möjligheten hade de ju – skulle diskvalificerat dem för all framtid som samhällsbärande rörelser. Men ingalunda. Lika troskyldigt som någonsin under 1920-talet anslöt sig mängder av unga människor till de gamla eller återuppståndna socialistpartierna och lika envetet försökte man i många länder på nytt omvandla samhället i socialistisk riktning.

Summan av dessa ansträngningar har bli-

vit ett storartat fiasko. Den sunda samhälls-ekonomi byggd på klok hushållning, som med lätthet borde kunnat uppnås tack vare de enorma teknologiska framstegen, har brutits ner av en till synes oemotståndlig inflationsprocess. Och naturligtvis har denna process varit oemotståndlig så länge de socialistiska regimerna fortsatt att genomföra en av subventioner präglad socialpolitik långt utöver vad som svarat mot samhällets reella resurser. Skillnaden mellan fiktion och verklighet har jämnats ut av penningvärdeförstöring. När därtill de välståndsskapande krafterna på olika sätt kringnärs eller förkvävs är det inte underligt att varje land, där det under någon längre tid drivits en socialistisk politik, kämpar med stora ekonomiska svårigheter – svårigheter, som bara kan avhjälpas genom en kraftfull stabiliserings- och stimulanspolitik i konservativ anda. Bevisen härför finns för var och en som vill se, nämligen i form av Västtyskland och Schweiz, där just en sådan politik förts, fast man inte kallat den konservativ.

Inför den konservativa vågens praktiska politiska yttringar finns det ingen anledning för tacksamt tillfredsställda konservativa att hålla på formellt korrekta ideologiska termer. Vill de konservativas bundsförvanter absolut kalla stabiliseringspolitiken för t ex liberal, socialliberal, centeristisk, mittenpolitisk eller något annat, så gärna det. Huvudsaken är att politiken i sak blir konservativ. För det måste den bli om den skall leda till resultat.